श्री ५ को सरकार

कानून मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट जारी गरिबक्सेको तल लेखिए बमोजिमको अध्यादेश सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

स्वस्तिश्री गिरिराज चक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत ओजस्विराजन्य प्रोज्ज्वल नेपाल तारा अतिओजस्वी त्रिभुवन प्रजातन्त्र श्रीपद ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रवल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति फिल्ड मार्शल र सर्वोच्च कम्याण्डर इन-चीफ श्री मन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज महेन्द्र वीर विक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

२०१६ सालको अध्यादेश नं. ५

जग्गा जमीनमा कर निर्धारण गरी असूल उपर गर्ने व्यवस्थाको निमित्त बनेको अध्यादेश ।

आर्थिक ऐन, २०१६ ले जग्गा जमीनमा कर लगाउने व्यवस्था गरेको,

त्यस्तो जग्गा जमीनमा लाग्ने करको रकम निर्धारण गरी असूल उपर गर्ने कार्यप्रणालि व्यवस्थित गर्नु परेको,

र हाल संसदका दुवै सदनको अधिवेशन ने भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट नेपाल अधिराज्यको संविधानको धारा ५२ बमोजिम यो अध्यादेश जारी गरिबक्सेको छ –

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भः– (१) यो अध्यादेशको नाम जग्गा कर अध्यादेश, २०१६ रहेको छ ।

(२) यो अध्यादेश नेपाल अधिराज्यभर लागू हुनेछ र नेपाल अधिराज्यमा जग्गा जमीन भएको नेपाल अधिराज्य बाहिर बसोबास गर्ने व्यक्ति उपर पनि लागू हुनेछ ।

(३) यो अध्यादेश, २०१६ साल श्रावण २५ गतेदेखि प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।

परिभाषाः– विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस अध्यादेशमाः–

(क) "जग्गा जमीन" भन्नाले सम्पत्ति कर अध्यादेश, २०१६ मा परिभाषा गरिए बमोजिमको शहरी क्षेत्रको घर जग्गा बाहेक अन्य सबै जग्गा जमीन सम्झनु पर्छ ।

(ख) "कुनै जग्गा जमीनको सम्बन्धमा" जग्गावाल भन्नाले सो जग्गा जमीनको धनी वा आपनै निमित्त वा अरू कसैको निमित्त सो जग्गा जमीनको आयस्ता असूल गर्न अधिकार भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ र यो शब्दले देहायका व्यक्तिलाइसमेत जनाउँछः–

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) जिमिदारी सिर जिरायत वा जिमिदारी साथको जग्गाको सम्बन्धमा जिमिदार, र

(२) अन्य जग्गा जमीनको सम्बन्धमा नंवरीवाला वा दर्ताबाला वा नम्बरी वा दर्ता जोसुकैको नाममा भए तापनि त्यस्तो जग्गा जमीन भोग चलन गरी खाने व्यक्ति ।

(ग) "जग्गा कर" भन्नाले जग्गा जमीनमा कर सम्झनु पर्छ ।

(घ) "माल अड्डा" भन्नाले मालपोत वा भूमिकर असूल गर्न श्री ५ को सरकार-बाट अधिकार पाएको अड्डा सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिमको" भन्नाले यो अध्यादेश अन्तर्गत बनेका नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको सम्झनु पर्छ ।

३. जग्गा कर निर्धारण र असूल गर्ने:– सालबसाली वा कुनै एक सालको निमित्त जग्गा कर लगाउने गरी कुनै ऐनबाट व्यवस्था भएमा त्यस्तो जग्गा कर यो अध्यादेश र यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम निर्धारण गरी असूल उपर गरिनेछ ।

तर यो अध्यादेश प्रारम्भ हुनु भन्दा अघिदेखि लागी असूल गरी आएको मालपोत वा दस्तूर फी वा अरू कुनै किसिमको सरकारी रकम लिन उठाउनमा वा विर्ता उन्मूलन ऐन, २०१६ अनुसार लाग्ने भूमिकर लगाई लिन उठाउनमा यस दफाले बाधा पुऱ्याइएको मानिने छैन ।

४. विवरण दाखिल गर्ने कर्तव्य:– (१) प्रत्येक सालको भाद्र १ गतेभित्र यो अध्यादेश वा प्रचलित ऐन बमोजिम जग्गा कर तिर्नु पर्ने कर्तव्य भएका प्रत्येक जग्गावालले आफू साधारणतः बसोबास गरेको इलाकाको माल अड्डामा जहाँसुकै भएको आफ्नो जग्गा जमीनको विवरण इलाका इलाकाको फरक फरक गरी तोकिएको ढाँचामा एकै साथ दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ ।

तर–

(क) आर्थिक वर्ष २०१६।१७ को यो दफा बमोजिमको विवरण यो अध्यादेश नेपाल गजेटमा प्रकाशित भएको मितिले ३ महीनाभित्र दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ ।

(ख) साधारणतः नेपाल अधिराज्य बाहिर बसोबास गरेका व्यक्तिले त्यस्तो विवरण काठमाडौंको माल अड्डामा दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ, र यदि कुनै जग्गावालले आफ्नो अधिकांश जग्गा जमीन भएको इलाकाको माल अड्डाद्वारा जग्गा जमीनमा कर निर्धारण गराउन चाहेमा मालपोत विभागको डाइरेक्टरले सो इलाकाको माल अड्डाद्वारा कारवाई गराउन सक्नेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) यो अध्यादेश बमोजिम जग्गा कर तिर्नु पर्ने नाबालक वा बौलाहा वा लाटा लाटी भएमा निजको जग्गा जमीनको विवरण दाखिल गर्ने कर्तव्य निजको संरक्षकको हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) अन्तर्गत दाखिल गर्नु गराउनु पर्ने विविरण कसैले दाखिल नगरे नगराएमा वा झुट्टा विवरण दाखिल गरे गराएमा त्यस्ता व्यक्तिलाई माल अड्डाको हाकिमको आदेशले रु. ५०००। पांचहजारसम्म जरिवाना हुनेछ ।

(३) यो अध्यादेश वा प्रचलित ऐन बमोजिम कर लाग्ने जग्गा जमीन भएको भनी कुनै व्यक्तिउपर शंका लागेमा इलाकाको माल अड्डाका हाकिमले त्यसको विवरण दाखिल गर्नु भनी निजलाई लिखित आदेश पठाउन सक्नेछ । सो व्यक्तिले पनि आफ्नो जग्गा जमीनको तोकिएको ढांचाको विवरण विलखित आदेश पाएको ३५ दिनभित्र निज हाकिम छेउ दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ ।

(४) उपदफा (३) अन्तर्गत दिइएको आदेश पालन नगर्ने व्यक्तिलाई माल अड्डाको हाकिमका आदेशले रु. ५०० पांचसयसम्म जरिवाना पनि हुनेछ ।

५. जग्गा करको निर्धारणः– (१) माल अड्डाको हाकिमले जग्गा जमीनको विवरण दाखिल भएपछि यथाशक्य १ महीनाभित्र सो सालको लागि यो अध्यादेश बमोजिम असूल गर्नु पर्ने जग्गा करको रकं निर्धारण गर्नेछ ।

(२) त्यस्तो कर निर्धारण गर्दा अवादी जग्गा जमीनसंग गढी राखेका पर्ती, डाँडा, गौचर, नर पट्टि आकाश किता, ताल पोखरी, डगर बगर, र जंगल कटाई खूद आवादी भैराखेका जग्गा जमीनको मात्र हिसाव गरी कर निर्धारण गरिनेछ ।

(३) प्रत्येक सालको निमित्त कुनै जग्गा जमीन लाग्ने जग्गा कर निर्धारण गर्दा कानूनी मान्यता प्राप्त हक अधिकार भई साल सालको श्रावण १ गतेका दिनमा जस्का भोग चलन मा रहेका छन् तिनकै नाममा सो जग्गा कायम मानेर कर निर्धारण गरिनेछ ।

तर २०१६।१७ को हकमा २०१६ साल श्रावण २५ गतेपछि रजिष्ट्रेशन पास भएको वा जिमिदार वा तालुकदारमार्फत नामसारी भएकोलाई यो अध्यादेशको प्रयोजनको निमित्त मान्यता दिइने छैन ।

(४) अवस्थानुसार माल अड्डाका हाकिमले त्यस्तो कर निर्धारण गर्दा जग्गावालद्वारा दाखिल भएका विवरणमाथि उचित विचार गर्ने र त्यसको जांचबूझको प्रयोजनको लागि सम्बन्धित व्यक्तिका नाउँमा समन जारी गर्ने, वयान वकपत्र गराउने र लिखतहरू दाखिल गराउने सम्बन्धमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको सबै अधिकार निजलाई हुनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

तर यस दफाबमोजिम कारवाई भएको कुरा जति पटक गरे पनि जम्मा ७ दिन-भन्दा बढी दिनको अर्जी गर्न र म्याद तारेख गुज्रेकोमा गुज्रेका मितिले ७ दिनभन्दा ढिलाई थमाई माग्नसमेत पाउने छैन र एकपटक थामिसकेपछि पुनः म्याद तारेख गुजारेछ भने कुनै हालतमा थामिन सक्नेछैन ।

६. विवरण दाखिल नगर्ने व्यक्तिको सम्बन्धमा जग्गा करको निर्धारणः– दफा ४ को उपदफा (१) वा (३) बमोजिम विवरण दाखिल गर्नु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै जग्गावालले त्यस्तो विवरण दाखिल नगरे नगराएमा वा झुट्टा विवरण दाखिल गरे गराएमा सो व्यक्तिको जग्गा जमीनमा लाग्ने जग्गा करको निर्धारण माल अड्डाको हाकिमले आफ्नो यथाशक्य न्यायोचित अनुमानबाट गर्नेछ ।

७. जग्गा करको भुक्तानीः– दफा ५ वा दफा ६ अन्तर्गत निर्धारित गरिएको जग्गा करको रकम कर निर्धारणको आदेश प्राप्त भएपछि मालपोत बुझाउने म्यादभित्रमा जग्गावालले इलाकाको माल अड्डा अड्डामा दाखिल गर्नु गराउनु पर्दछ सो दाखिल नगरिएमा माल अड्डाले प्रचलित नेपालकानूनको कार्यप्रणालि बमोजिम जायदाद गरी असूल उपर गरी लिनेछ ।

८. अपीलः– (१) कुनै माल अड्डाको हाकिमले यो अध्यादेशको दफा ४, दफा ५ वा दफा ६ अनुसार गरेको आदेशमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले सूचना पाएका ३५ दिनभित्र स्थानीय बडा-हाकिम वा मेजिष्ट्रेट समक्ष अपील गर्न सक्नेछ ।

(२) स्थानीय बडाहाकिम वा मेजिष्ट्रेटबाट भएको निर्णयमा चित्त नबुझ्ने - व्यक्तिले निर्णयको सूचना पाएका ३५ दिनभित्र आय र कर अदालतमा अपील गर्न सक्नेछ ।

तर आफूलाई लाग्ने ठहरिएको करको रकम वा जरिवाना वापतको रुपैयां धरौटी वा त्यति अंकको धन जमानी नराखेसम्म निजको त्यस्तो कुनै अपील लाग्नेछैन ।

(३) यो अध्यादेश बमोजिम असूल भएको वा धरौटी दाखिल भएको रुपैयां मध्येबाट जग्गावालले केही वा जम्मै फिर्ता पाउने गरी अपील सुन्ने अधिकारीले निर्णय गरेमा अपील दिने म्याद नाघेपछि वा अन्तिम निर्णय भएपछि माल अड्डाको हाकिमले सो फिर्ता दिनु पर्ने रुपैयाँ तुरुन्त जग्गावाल हस्ते खर्चलेखी आम्दानी दाखिल गर्नुपर्ने जति सदरस्याहा गर्नुपर्छ।

९. प्रतिबन्धः– जग्गा जमीनमा यो अध्यादेश बमोजिम लगाइएको जग्गा कर जग्गावालले सुर-क्षित किहानबाट असूल उपर गर्न पाउने छैन ।

१०. जिन्सीलाई नगदीमा परिणत गरी मालपोत कायम गर्नेः– कुनै जग्गा जमीनमा जिन्सी मालपोत वा भूमिकर ठेकिएको रहेछ भने इलाका मालको भाउले जिन्सीलाई नगदीमा परिणत गरी मालपोत वा भूमिकरको अंक कायम गरिनेछ ।

११. बिगहा कायम गर्नेः– बिगहा, रोपनी, माटोमुरी, बीज, हल, पाटे, कोदालेसमेत विभिन्न नामबाट जग्गा जमीनको क्षेत्रफल कायम हुने ठाउँमा कुनै जग्गावालको जग्गा जमीन छ भने

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

यस अध्यादेशको प्रयोजनको लागि त्यस्तो जग्गा जमीनलाई बिगहामा परिणत गर्दा ५३ त्रिपन्न मुरी माटो वा १३। सवा तेह्र रोपनी वा तीन पाथी चार माना बीज वा १० दश हल वा १५ पन्द्र पाटे वा २० वीस कोदाले जग्गालाई एक बिगहा जमीन मानी कायम गरिनेछ ।

१२. जग्गा कर माफी गर्ने श्री ५ को सरकारको अधिकारः– (१) औषधालय, देवालय, पाटी, पौवा, धर्मशाला, पब्लिक स्कूल, अनाथालय, परोपकारी तथा धर्म कार्यमा लगाइएका जग्गा जमीनमा प्रचलित ऐन वा यो अध्यादेश बमोजिम लाग्ने जग्गा करको केही भाग वा पूरा श्री ५ को सरकारले माफी गर्न सक्नेछ ।

(२) कुनै जग्गावालले कुनै सुरक्षित किसानलाई नगदी लिने गरी कमाउन दिएको जग्गामा यो अध्यादेश बमोजिम असूल गर्दा सुरक्षित किसानबाट त्यस्ता जग्गावालले लिई खान पाउने अंकको सयकडा ९० नब्बेभन्दा बढी कर तिर्नु पर्ने हुन आएको छ भन्ने कुरा प्रमाणित हुन आयो भने सो सयकडा नब्बे ९० भन्दा बढी हुन गएको जति अंक श्री ५ को सरकारले माफी गर्न सक्नेछ ।

१३. शंका निवारणः– शंका निवारणको लागि स्पष्ट गरिन्छ कि कुनै जग्गा जमीनको सम्बन्धमा माल अड्डाका हाकिमले कर निर्धारण गरेको वा कसैले कर बुझाएको नाताले मात्र सो जग्गा जमीनमा भएको कसैको हक गएको मानिने छैन ।

१४. सांचो सूचना दिनेलाई इनामः– दफा ४ बमोजिम विवरण दाखिल गर्नु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै जग्गावालले सो नगरे नगराएको वा झुट्ठा विवरण दाखिल गरे गराएको कुराको सांचो सूचना दिने व्यक्तिलाई सो कुरा ठहर भएपछि दोषी व्यक्तिबाट असूल उपर भएका सम्पत्ति करको अंकको सयकडा२०वीस श्री ५ को सरकारका आदेश ली इनामको रूपमा दिइनेछ ।

१५. नियम बनाउने अधिकारः– यो अध्यादेशको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न श्री ५ को सरकारले नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

इति संवत् २०१६ साल गते रोज शुभम्

लालमोहर सदर मिति २०१६।११।२६।४

आज्ञाले,

कृष्णप्रसाद उपाध्याय,

श्री ५ को सरकारको का. मु. सचिव

कानून मन्त्रालय ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।